

do otwartego okna, by spojrzeć na ulubiony, skąpany w słońcu ogród. W ciszy popołudnia popatrzył na bujną roślinność ogrodu i rzekł do gosposi: "Popatrz, leje". Osunął się i zgasł na wieki. Dnia 29 czerwca pochowano go w ojczystym Rodingu.

Najtrwalszym pomnikiem, uwieczniającym pamięć Stuibera, będą zapewne nie prace wyżej wymienione i inne podane w jego bibliografii, ale nowe opracowanie "Patrologii" Altanera. Pod jego redakcyjną opieką wyszły już dwa jej kolejne wydania /VI w 1966 i VII w 1978/ wiążąc jego nazwisko z tym, mającym już dziś światowy zasięg, podręcznikiem. O tym dotąd z rozmysłem nie mówiłem, bo ta sprawa wymaga szerszego i bardziej szczegółowego omówienia. Wróć do niej niebawem.

Andrzej Bober SJ

KS. DR JERZY LANGMAN
/1903 - 1982/

Dnia 18 stycznia 1982 r. w rzymskiej poliklinice Gemelli zmarł w wieku 79 lat jeden z nielicznych polskich doktorów archeologii chrześcijańskiej, wielki entuzjasta antyku chrześcijańskiego, znany organizator przechadzek po zabytkowych miejscach starożytnego Rzymu, ks. Jerzy Langman¹.

Urodzony 31 VII 1903 r. w Krakowie, w rodzinie artysty rzeźbiarza, studiował najpierw historię sztuki na Uniwersytecie Jagiellońskim, potem zaś pracował jako kustosz Muzeum Śląskiego w Katowicach, gdzie organizował dział etnograficzny, a w 1931 r. urządził 2 wystawy: sztuki religijnej i dzieł Juliana Fałata. W latach trzydziestych pracował początkowo w rozgłośni Polskiego Radia w Katowicach, gdzie był kierownikiem programów lokalnej radiostacji, następnie zaś w Polskim Radio w Warszawie, w charakterze odpowiedzialnego za ogólnopolskie audycje religijne. Jako reporter radiowy wyjeżdżał do Rzymu, skąd relacjonował kilkakrotnie uroczystości kościelne z Watykanu /np. w 1938 r. kanonizację św. Andrzeja Boboli, w 1939 r. pogrzeb Piusa XI i wybór Piusa XII/. Aresztowany w czasie wojny przebywał przez 4 lata w obozach koncentracyjnych w Mauthausen i Buchen-

1 Zob. obszerny nekrolog: ks. F. Płaczek, Ks. Profesor dr Jerzy Langman /1903-1982/, RBL 35/1982/293-296.

waldzie, a po wyzwoleniu przeniósł się do Rzymu, gdzie w 1951 r. ukończył na Uniwersytecie Gregoriańskim studia teologiczne ze stopniem licencjackim i przyjął święcenia kapłańskie. Obok studiów teologicznych posiadał doktorat z historii sztuki, uzyskany w 1947 na UJ², oraz doktorat z archeologii chrześcijańskiej, uzyskany w 1960 r. po studiach specjalistycznych na Papieskim Instytucie Archeologii Chrześcijańskiej w Rzymie³. Przez długie lata uczył później archeologii chrześcijańskiej, najpierw na papieskim uniwersytecie Angelicum w Rzymie /1960-1970/, potem zaś /dojeżdżając/ na Papieskim Wydziale Teologicznym w Krakowie /1970-1978/.

Najbardziej interesującą go dziedziną była wczesnochrześcijańska sztuka sepulkralna, bazyliki rzymskie i katakumby⁴. Na ich temat z ogromną erudycją i entuzjazmem potrafił mówić całymi godzinami. Znane były wszystkim Polakom w Rzymie organizowane przez niego bezinteresownie niedzielne przechadzki po starożytnym Rzymie, podczas których w gawędziarskim stylu, z dowcipem i humorem przelewał zebranych słuchaczom swą wiedzę i umiłowanie pamiątek przeszłości. Wskazywał przy tym skrętnie na wszelkie polonica i więzy z kulturą polską, wykazując się gorącym patriotyzmem. Jego 2-pokojowe mieszkanie było jednym wielkim muzeum, pełnym polskich pamiątek i studiów.

Przez śmierć tego człowieka w wytartej sutannie antyk chrześcijański w Polsce poniósł niewątpliwie dużą stratę. Był on tym, który w każdym, przybywającym do Wiecznego Miasta, Polaku chciał rozpalić żądzę poszukiwania, studiowania i umiłowania najstarszych pomników chrześcijaństwa. Choć spoczywa z dala od Ojczyzny na podrzymskim cmentarzu Prima Porta, to jednak żyje on nadal w pamięci i sercach wielu polskich sympatyków antyku chrześcijańskiego.

ks. Stanisław Longosz

-
- 2 Na podstawie pracy: "Nieistniejący kościół śś. Michała i Józefa niegdyś Karmelitów Bosych w Krakowie", rps cyt. przez W. Tatarkiewicza w: "Czarny marmur w Krakowie, Kraków 1952, 126.
  - 3 Na podstawie pracy: "Catalogo delle rappresentazioni di Buon Pastore"
  - 4 Por. Katakumby Commodilli - Nowe odkrycie w Rzymie, TP 14 /1960/nr 6,3; Zmiana pojęcia Boga u starożytnych Rzymian i pierwszych chrześcijan, w: Teologia nauką o Bogu. Kongres Teologów Polskich, Kraków 1977, 366-367.